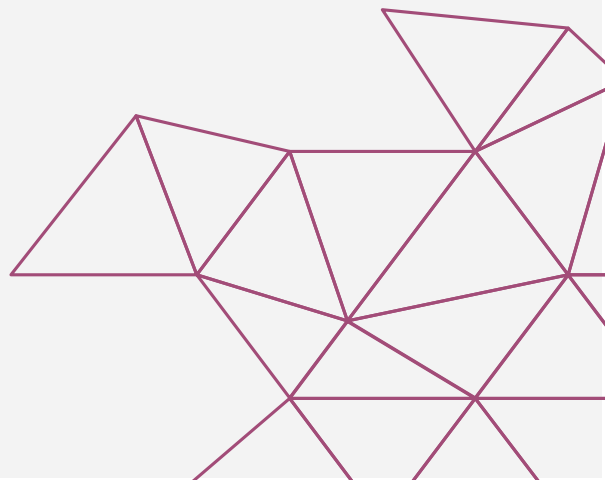

Ruspolitisk handlingsplan for Longyearbyen lokalstyre 2026-2028

Innhold

1. DEL 1 – GENERELL DEL (politisk behandling)	1
1.1 Innledning	1
1.2 Hensikt	2
1.3 Målbilde	2
1.4 Verdigrunnlag	2
1.5 Definisjoner	2
1.6 Rammebetingelser og lokale forhold	3
1.7 Rapport fra Sysselmesteren	4
1.8 Utfordringsbilde	5
2. DEL 2 – STRATEGISK DEL (politisk behandling)	7
2.1 Overordnet mål	7
2.2 Prinsipper for arbeidet	7
2.3 Delmål og strategier	8
3. DEL 3 – HANDLINGSDEL (administrativ – ikke politisk behandling)	10
3.1 Formål	10
3.2 Organisering og ansvar	10
3.3 Tiltaksområder	10
3.4 Oppfølging og rapportering	12
4. Gjennomføring og oppfølging	12

Planens oppbygning og myndighetsnivå

Ruspolitisk handlingsplan for Longyearbyen lokalstyre består av tre hoveddeler:

Generell del – kunnskapsgrunnlag og situasjonsbeskrivelse

Strategisk del – mål, prioriteringer og strategier

Handlingsdel – konkrete tiltak, ansvar og oppfølging

Den generelle delen og den strategiske delen vedtas politisk av lokalstyret.

Handlingsdelen er et administrativt verktøy og skal sikre fleksibel og løpende oppfølging av planen. Handlingsdelen:

- revideres ved behov
- forvaltes av administrasjonen
- følges opp med årlig rapportering til politisk nivå

1. DEL 1 – GENERELL DEL (politisk behandling)

1.1 Innledning

Ruspolitisk handlingsplan beskriver utfordringer knyttet til rusmiddelbruk i Longyearbyen. Planen bygger på tidligere vedtak og nasjonale føringer, og skal være strategisk og retningsgivende for arbeidet på rusfeltet.

Planen omfatter hele rusfeltet, inkludert forebygging, skjenke- og bevillingspolitikk og arbeid med å redusere rusrelaterte problemer. Forebygging, særlig rettet mot barn og unge, er et hovedfokus.

Planen er ikke lovpålagt, men følger nasjonale mål om å forebygge rusmiddelproblemer. Forskrift om alkoholordningen for Svalbard (1999) gir føringer for salg og skjenking av alkohol.

1.2 Hensikt

Planen skal:

- forebygge og redusere rusmiddelproblemer
- bidra til trygge oppvekst- og lokalsamfunn
- styrke systematisk og langsiktig rusforebyggende arbeid

Planen sees i sammenheng med øvrige planer for oppvekst og folkehelse i Longyearbyen lokalstyre.

På Svalbard er behandlingstilbudet begrenset. Arbeidet vil derfor i stor grad dreie seg om kartlegging, råd og henvisning til tilbud utenfor Longyearbyen.

Behandlingstilbud gis i hovedsak utenfor Svalbard, og det lokale arbeidet retter seg derfor særlig mot forebygging.

1.3 Målbilde

Longyearbyen skal være et trygt lokalsamfunn med lav rusrelatert risiko.

Arbeidet skal:

- være forebyggende og tverrfaglig
- ha særlig fokus på barn og unge

Foreldre og foresatte har hovedansvar for å sette grenser og påvirke barn og unges holdninger til rus. Samtidig skal lokalsamfunnet legge til rett for at foreldre kan utøve dette ansvaret på en god måte.

1.4 Verdigrunnlag

Arbeidet skal bygge på lokalstyres verdier – **unikt, trygt, nært og skapende.**

Verdiene skal bidra til å:

- sikre trygge oppvekstsvilkår
- fremme ansvarlige og inkluderende lokalmiljø
- understøtte forebygging i alle tjenester og arenaer

Planen bygger også på FNs bærekraftsmål.

1.5 Definisjoner

Det forebyggende arbeidet vil bli avgrenset til ungdom under 18 år. Ungdom over 18 år vil bli definert som unge voksne, da de lovlig kan drikke alkohol.

Som rusmiddel regner vi alkohol, vanedannende legemiddel og illegale rusmidler (narkotika) som blant annet cannabis, amfetamin, heroin og kokain. Vanedannende legemiddel er hovedsakelig roende middel og sovemiddel av typen benzodiazepiner. Benzodiazepiner blir ofte misbrukete i kombinasjon med narkotiske stoffer som blant annet amfetamin, cannabis og heroin. Effekten

av rusmiddel kan deles inn i tre hovedgrupper: Dempende, stimulerende og hallusinogene. Flere rusmiddel har en blanding av disse effektene, for eksempel alkohol og ecstasy.

(<https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/alkohol-og-andre-rusmiddel--folkehe/>)

1.6 Rammebetingelser og lokale forhold

Med hjemmel i forskrift av 11. desember 1998 nr. 1300 om alkoholordningen for Svalbard § 3-1 første ledd delegerer Sysselmesteren, fra 1. januar 2002, til Longyearbyen lokalstyre å avgjøre søknader om skjenkebevillinger i Longyearbyen arealplanområde i forbindelse med nyetableringer av skjenkesteder og søknader fra bevillingshavere om varige endringer i eksisterende bevilling. Delegeringsvedtaket omfatter også avgjørelsesmyndighet hva angår fornyelse av tildelte bevillinger hvert fjerde år. Delegasjonen til Longyearbyen Lokalstyre gjelder kun tildeling av skjenkebevillinger. Staten tildeler salgsbevillinger.

Longyearbyen har særlige forutsetninger:

- toll- og avgiftsfri alkohol
- høy befolkningsgjennomstrømning
- begrenset tilgang til behandlingstilbud
- annen organisering av offentlige tjenester enn fastlandet

Planen er ikke lovpålagt, men bygger på nasjonale mål.

“Forskrift om alkoholordningen for Svalbard” (1999) gjelder for salg og skjenking av alkohol, og er førende for skjenkebestemmelsene i Longyearbyen.

- Longyearbyen lokalstyre sin bevillings- og kontrollmyndighet er blant virkemidlene vi har for å redusere alkoholforbruk og alkoholrelaterte skader.
- Salg av brennevin og sterkøl skjer gjennom Nordpolet og er kvoteregulert. Fastboende og besøkende omfattes av ordningen, med faste kvoter for kjøp av enkelte alkoholtyper.

Longyearbyen lokalstyre har ansvar for å behandle søknader om skjenkebevillinger i Longyearbyen, og føre kontroll med gitte skjenkebevillinger. Longyearbyen lokalstyre hadde per 09.05.2024 tildelt fast skjenkebevilgning til 22 virksomheter i Longyearbyen planområde. De siste årene har Securitas gjennomført skjenkekontrollene på oppdrag fra lokalstyre, mens administrasjonen i lokalstyre har fulgt opp eventuelle avvik ved skjenkestedene.

Den høye tilgjengeligheten på alkohol, kombinert med lavere prisnivå enn på fastlandet, er en viktig rammefaktor for det rusforebyggende arbeidet i Longyearbyen.

1.7 Rapport fra Sysselmesteren

Statistikk på straffesaker 2020–2025

Kategori	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ordensforstyrrelse/selvforskyldt rus	3	1	2	2	3	5
Narkotika/doping	16	14	3	3	12	2
Kjøring i påvirket tilstand	2	0	8	3	3	2
Kroppskrenkelse/grov kroppsskr./kroppsskade/vold	4	5	4	8	5	4

Statistikk på loggførte hendelser 2020–2025

Kategori	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Forstyrrelse av ro og orden m/rus	39	48	43	45	40	52
Vold i det offentlige rom m/rus	1	3	1	1	6	5

Dette er et utdrag fra statistikk på enkelte overtredelser, både anmeldte saker og hendelser loggført i politiets operasjonslogg.

Statistikken kan leses på flere måter. Utdragene viser hvilke typer oppdrag og situasjoner hvor rus har vært en faktor.

For kroppskrenkelser mv. er ikke grad av beruselse systematisk registrert i straffesaker, men fremgår ofte av operasjonsloggen.

1.8 Utfordringsbilde

Nasjonale trekk i rusmiddelbruk i Norge (basert på FHI)

- Alkohol er det mest brukte rusmiddelet i alle aldersgrupper, og særlig utbredt blant unge voksne.
- Etter en lengre nedgang har det vært en økning i alkoholbruk og beruselse blant ungdom siden 2019.
- Risikofylt alkoholkonsum (høykonsum/episodisk fyll) er økende blant ungdom og henger tett sammen med bruk av andre rusmidler.
- Cannabis er det klart mest brukte illegale rusmiddelet, med moderat, men tydelig økning særlig blant unge.
- Om lag 8 % av ungdom og ca. 12–13 % av unge voksne rapporterer bruk siste år.
- Bruken varierer med alder:
 - Ungdom: økende bruk etter historisk lavt nivå
 - Unge voksne: stabilt høyt alkoholbruk og mest cannabisbruk
 - Eldre: økende alkoholfrekvens over tid
- Kjønnsforskjeller reduseres, særlig ved at jenter rapporterer mer likt nivå – og for enkelte mønstre høyere (episodisk høykonsum).
- Det er en tydelig kobling mellom alkoholbruk og annen rusbruk, og mellom rusbruk og negative konsekvenser som skader, ulykker og psykiske plager.

Kilde: www.fhi.no

Lokale trekk

- Det finnes ikke egne, løpende nasjonale statistikker fra FHI for Svalbard, slik det gjør for fastlandet.
- Det finnes ikke oppdatert statistikk som beskriver alkoholkonsumet i Longyearbyen i dag.
- Befolkningsgrunnlaget er lite (ca. 2 500–2 800 personer), noe som gjør statistikk usikker og at den ofte ikke publiseres som egne tall.
- Rusmiddelbruk omtales derfor sjelden i egne rapporter. Kunnskapsgrunnlaget bygger i hovedsak på:
 - enkeltstudier
 - Ungdata-undersøkelser (lokale målinger)
 - kvalitative vurderinger fra tjenester
- Lokale vurderinger peker på:
 - høy tilgjengelighet på alkohol
 - høyere alkoholkonsum enn på fastlandet
 - lite tilgjengelig statistikk
 - høy befolkningsutskiftning

Ungdata og lokale funn

Korus Nord bistår med gjennomføring av Ungdata-undersøkelsen.

Den ble sist gjennomført i Longyearbyen i 2024 og viser at:

- alkohol er det mest brukte rusmiddelet

- få oppgir bruk av narkotika
- blant ungdomsskoleelever svarer 16 % av jentene og 13 % av guttene at de har vært beruset
- 4 % oppgir å ha prøvd hasj eller marihuana

Forebygging og støtte fra Korus Nord

- Ungdata har nettressurser som kan brukes i rusforebyggende arbeid
- Det finnes undervisningsopplegg knyttet til serien *Rus med Leo Ajkic*.
- Korus Nord kan gi råd om forebygging, særlig knyttet til systematikk og implementering i planer

Tiltak kan blant annet rette seg mot å:

- få ungdom til å reflektere over egen rusbruk og holdninger
- styrke foreldres rolle gjennom samtaler om grenser, holdninger og alkoholbruk

Vurderinger fra Korus Nord

Korus Nord peker på følgende:

- Andre utfordringer enn alkohol kan være vel så alvorlige, som lite søvn, psykiske plager og omfattende bruk av sosiale medier.
- Alkoholbruken blant ungdom i Longyearbyen framstår som relativt lav, noe som kan tyde på godt forebyggende arbeid over tid.
- Det anbefales å arbeide universelt forebyggende («alle med»-tilnærming).
- Mange voksne bruker alkohol, og det kan være en sammenheng mellom høy inntekt og høyt konsum.
- Dette understreker betydningen av å styrke foreldrerollen og fremme dialog om alkohol.

Oppsummert om rusmiddelsituasjonen i Longyearbyen

Det finnes lite oppdatert kunnskap om rusmiddelsituasjonen i den voksne befolkningen i Longyearbyen.

Lavere avgifter på Svalbard gir lavere priser på alkohol og tobakk enn på fastlandet, noe som øker tilgjengeligheten. Tidligere levekårsundersøkelser viser også et noe høyere alkoholforbruk enn på fastlandet.

Samtidig skiller Longyearbyen seg fra fastlandet på flere måter, blant annet gjennom lav arbeidsledighet, god økonomi, en annen befolkningssammensetning, lav tilgjengelighet på narkotika og høy befolkningsutskifting. Dette kan påvirke både alkoholkonsum og utvikling av rusproblemer.

Det finnes ikke dokumentasjon på omfanget av uheldig alkoholbruk eller alkoholmisbruk i Longyearbyen. Samtidig tilsier nasjonal forskning at rusrelaterte problemer også vil forekomme her.

Det er derfor behov for bedre kunnskapsgrunnlag, blant annet gjennom systematisk kartlegging over tid. Dette vil gi bedre forståelse av utviklingen og grunnlag for målrettede forebyggende

tiltak.

På bakgrunn av punktene over er det behov for å vurdere:

- alternative metoder for å utvikle et lokalt kunnskapsgrunnlag
- systematisk kartlegging i Longyearbyen over tid

2. DEL 2 – STRATEGISK DEL (politisk behandling)

2.1 Overordnet mål

Hovedmål for ruspolitiske handlingsplan 2026-2028:
*Økt bevissthet om rus og redusere rusbruk i
Longyearbyen*

Lokalsamfunnsplanen understreker betydningen av et trygt, inkluderende og bærekraftig lokalsamfunn med gode oppvekstsvilkår, høy livskvalitet og sterke fellesskap. Rusforebygging er en del av dette arbeidet og må sees i sammenheng med oppvekst, helse, arbeidsliv og samfunnsutvikling. Arbeidet skal være helhetlig, kunnskapsbasert og preget av tidlig innsats og bredt samarbeid mellom offentlige tjenester, næringsliv og frivillighet.

2.2 Prinsipper for arbeidet

Arbeidet skal bygge på:

- forebygging fremfor behandling
- tidlig innsats
- tverrfaglig samarbeid
- lokalt tilpassede løsninger
- kunnskapsbasert praksis

Arbeidet skal også bidra til å styrke bevisste holdninger til rusmiddelbruk i befolkningen, blant annet gjennom samarbeid med arbeidsliv og lokalsamfunn.

Nasjonal strategi og satsningsområder

Den nasjonale alkoholstrategien (2021–2025), videreført mot 2030, har som mål å redusere skadelig alkoholbruk og begrense negative konsekvenser for helse og samfunn.

Den bygger på en restriktiv alkoholpolitikk, der tiltak som høye avgifter, Vinmonopolet, aldersgrenser, reklameforbud og regulert tilgjengelighet skal holde forbruket nede i befolkningen.

Strategien vektlegger også forebygging i kommunene, tidlig innsats, økt kunnskap og utvikling av alkoholfrie arenaer.

Longyearbyen lokalstyres strategi og satsningsområder

Rusmiddelproblemer oppstår og utvikler seg på mange ulike arenaer og i ulike faser av livet. Skal vi lykkes med forebygging må arbeidet rette seg mot flere arenaer som befolkningen deltar på. Longyearbyen lokalstyre skal ha det overordna ansvaret for økt bevissthet om rus og bruk av rusmidler i Longyearbyen. For å legge til rette for et godt og trygt lokalsamfunn er det mange aktører som er involvert. Mål, strategier og tiltak berører blant annet bedrifter, skolen og foresatte og kultur- og frivillige organisasjoner.

FNs bærekraftsmål er lagt til grunn for utarbeidelsen av Lokalsamfunnsplan 2022-2033, hvor 7 utvalgte mål er lagt til grunn i all planlegging og drift framover:

Hovedmålene for ruspolitisk arbeid i Longyearbyen er økt bevissthet om rus og redusere rusbruk. Den ruspolitiske handlingsplanen kan ikke omtale alle typer forebyggende tiltak, men det er naturlig å sette søkelys på følgende bærekraftsmål basert på Lokalsamfunnsplanen:

- 8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst
- 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn
- 17. Samarbeid for å nå målene

2.3 Delmål og strategier

Innsatsområde	Delmål	Strategier
Lokal innsats og forebygging	• LL skal ha en ledende rolle i rusforebygging • Hindre tidlig debut av alkohol og andre rusmidler • Redusere tilgjengelighet for	• Helhetlig forebygging gjennom tverrfaglig samarbeid • Regelmessige undersøkelser av ungdoms alkohol- og tobakksvaner

	unge • Forebygge bruk av rusmidler blant elever under 18 år	
Kunnskap og kartlegging	• Bedre oversikt over alkoholkonsum • Styrke datagrunnlag	• Gjennomføre jevnlig undersøkelser • Systematisere lokal kunnskap • Bruke data aktivt i planlegging
Skadelige drikkemønstre	• Redusere risikofylt alkoholbruk • Øke bevissthet om konsekvenser	• Påvirke holdninger til alkoholbruk • Øke oppslutning om alkoholfrie soner, særlig: – ved graviditet – i trafikk – i samvær med barn og unge – i fritidsaktiviteter
Samarbeid	• Styrke lokale samarbeidsstrukturer	• Utvikle og styrke samarbeidsformer • Samarbeide med frivillighet, næringsliv, skole og andre aktører
Barn og unge	• Hindre tidlig debut • Elever under 18 år skal ikke bruke rusmidler • Redusere tilgjengelighet	• Styrke forebygging i skole og fritid • Utvikle og støtte alkoholfrie arenaer • Fremme tydelige normer for rusfrie oppvekstarenaer • Tidlig identifisering og oppfølging
Arbeidsliv og serveringsbransje	• Sikre trygge arbeidsforhold • Styrke ansvarlig alkoholservering	• Opplæring og kompetanseheving • Tydelige krav og forventninger • Bidra til seriøse arbeidsforhold Arbeidsplasser skal bidra til å fremme bevisste holdninger til rusmiddelbruk, både i og utenfor arbeidstiden.
Regulering og kontroll	• Redusere alkoholrelaterte skader • Motvirke ulovlig omsetning	• Bruke skjenkepolitikken aktivt • Sikre kontroll og oppfølging av bevillinger • Samarbeide med Sysselmesteren for å forebygge ulovlig omsetning

3. DEL 3 – HANDLINGSDEL

(administrativ – ikke politisk behandling)

3.1 Formål

Handlingsdelen beskriver hvordan målene skal følges opp gjennom tiltak, ansvar og rapportering.

Denne delen er et **administrativt styringsverktøy** og skal være fleksibel.

3.2 Organisering og ansvar

- Longyearbyen lokalstyre har overordnet ansvar
- Sektor oppvekst og kultur koordinerer arbeidet
- Aktører;
 - skole
 - barn, unge og barnehage
 - foreldre/FAU
 - frivilligheten
 - Sysselmesteren
 - helse
 - næringsliv

Arbeidet skal sees i sammenheng med øvrige planer og samarbeidsarenaer, inkludert forebyggende forum.

Medvirkning: Planen skal utvikles og følges opp i samarbeid med relevante enheter, ansatte, ungdom, foresatte og samarbeidspartnere. Medvirkning sikres gjennom eksisterende samarbeidsarenaer, som forebyggende forum, skole-hjem-samarbeid og dialog med næringsliv og frivillighet.

3.3 Tiltaksområder

Tiltakene i handlingsplanen utvikles løpende og er derfor per d.d. retningsgivende. Det følges opp innenfor følgende områder:

Område	Delmål	Tiltak	Ansvar
Forebygging blant barn og unge (inkl. skole, foreldre og møteplasser)	• Hindre tidlig debut av alkohol og andre rusmidler • Forebygge bruk av rusmidler blant elever	• Informasjonsmøter om konsekvenser og risiko • Opplæring og støtte til foreldre • Tverrfaglig samarbeid («forebyggende forum») • Tidlig intervensjon ved	Longyearbyen lokalstyre (oppvekst og kultur), skole (rektor), foreldre/FAU, helsetjeneste, Sysselmesteren, frivillige lag og foreninger

	under 18 år • Sikre trygge og rusfrie arenaer for ungdom	risikoatferd • Jevnlige ungdomsundersøkelser • Etablere og støtte alkoholfrie møteplasser • Oppfordre til alkoholfrie arrangementer • Styrke foreldres tilstedeværelse • Gi lærere kunnskap om rus • Temamøter med foreldre og relevante aktører • Involvere elevrådet • Styrke foreldres kompetanse og grensesetting • Samarbeid mellom ungdomsråd og utelivsbransjen	
Alkoholfrie møteplasser	Sikre trygge arenaer for ungdom	• Etablere og støtte alkoholfrie møteplasser • Oppfordre til alkoholfrie arrangementer • Styrke foreldres tilstedeværelse	Frivillige lag og foreninger, kirken, Longyearbyen lokalstyre, foresatte
Kunnskap, kartlegging og analyse	Bedre oversikt over alkoholkonsum og rusutfordringer	• Kartlegge alkoholkonsum og drikkemønster • Innhente årlige rapporter fra Sysselmesteren • Gjennomføre Ungdata hvert tredje år • Presentere funn for LOKU	Longyearbyen lokalstyre (administrasjon)
Skadelige drikkemønstre	Redusere risikofylt alkoholbruk	• Informasjonskampanjer, arrangementer og seminarer • Synliggjøre informasjon på nettsider	Longyearbyen lokalstyre
Illegale rusmidler	Forebygge bruk av illegale rusmidler	• Informasjon og veiledning til barn og unge • Tverrfaglig samarbeid om forebygging	Sysselmesteren, Longyearbyen lokalstyre, foreldre/FAU

Arbeidsliv og serveringsbransje	Sikre gode arbeidsforhold og ansvarlig servering	• Gode arbeidsvilkår (lønn, arbeidstid, arbeidsmiljø) • Opplæring om rus og rusrelatert atferd • Krav om kurs i ansvarlig vertskap • Opplæring i regelverk og bevillinger	Longyearbyen lokalstyre, utelivsbransjen
Regulering og kontroll	Redusere tilgang til rusmidler for unge	• Strengte reaksjoner ved skjenking til mindreårige • Aktiv bruk av skjenkebestemmelser	Lokalstyret
Samarbeid og samhandling	Styrke samarbeid mellom aktører	• Videreutvikle samarbeidsarenaer • Vurdere å gjenopprette «Utelivsforum» • Involvere frivillighet, næringsliv og offentlige aktører	Longyearbyen lokalstyre (skjenkemyndighet), samarbeidende aktører

3.4 Oppfølging og rapportering

- Tiltak følges opp løpende
- Det rapporteres årlig til politisk nivå
- Statistikk oppdateres jevnlig
- Resultater vurderes opp mot mål

4. Gjennomføring og oppfølging

Et ad hoc-utvalg oppnevnt av lokalstyret har utarbeidet grunnlag i planen. Administrasjonen har videreutviklet planen i tråd med vedtatte planstrategi. Målet er at den skal være et praktisk styringsverktøy for Longyearbyen lokalstyre og i tråd med regelverket for skjenkebevillinger. Planen skal behandles i hver lokalstyreperiode. I den forbindelse bør det også vurderes om tidligere tiltak er gjennomført og har nådd sine mål.

Sektor oppvekst og kultur har ansvar for å følge opp planen årlig og rapportere til LOKU. For å sikre framdrift skal det hvert år velges ut tiltak for gjennomføring. De fleste tiltak kan gjennomføres innenfor ordinær drift. Behov for ekstra midler må meldes inn i den ordinære budsjettprosessen.

Lokalstyret legger vekt på åpen dialog og innspill fra relevante aktører gjennom hele gjennomføringen av planen. Dette bidrar til at planen er relevant, godt forankret og tilpasset lokale behov.

